

Trzeciakowska, Sylwia

**Zbiór odznaczeń po Bohdanie Wendorffie -
ostatnim szefie kancelarii cywilnej
Prezydenta RP na Uchodźstwie**

"Zeszyt Naukowy Muzeum Wojska", 18, 2005, s.
206-209

Zdigitalizowano w ramach projektu pn. Budowa platformy "Podlaskie Czasopisma Regionalne", dofinansowanego z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (umowa SONB/SP/465121/2020).

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępniono do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sylvia Trzeciakowska
Białystok

Zbiór odznaczeń po Bohdanie Wendorffie – ostatnim szefie kancelarii cywilnej Prezydenta RP na Uchodźstwie

Muzeum Wojska w Białymstoku w 1999 r. pozyskało cenne pamiątki po ostatnim szefie kancelarii Prezydenta RP na Uchodźstwie, Bohdanie Wendorffie. Urodził się on w Rydze w 1904 roku. Egzamin maturalny zdawał w 1919 roku w Warszawie, w słynnym Gimnazjum im. Kulwiecia. Studia prawnicze ukończył w Wilnie. Podążając śladami swego ojca Oskara, był bardzo aktywnym korporantem. Jako jeszcze niepełnoletni student został członkiem korporacji czysto polskiej - *Konuwent Polonia*. Stopień filistra Polonii pozostał na zawsze jego najbardziej szanowanym i ulubionym tytułem. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 roku. 17 września 1939 roku po wejściu wojsk sowieckich na teren Rzeczypospolitej Wendorff znalazł się na Łotwie, z której następnie przedostał się przez Szwecję, Norwegię, Anglię do Francji. W składzie dowództwa 10 Brygady Pancerniej 1 Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka brał udział we wszystkich potyczkach tej dywizji poczynając od piasków Arramanche przez całą Francję, Belgię, Holandię, Niemcy aż do portu Wilhelmshaven - głównej bazy floty niemieckiej.

Początki kariery zawodowej Bohdana Wendorffa sięgają 1929 roku, kiedy to został osobistym sekretarzem, wówczas jeszcze wojewody wileńskiego, Władysława Raczkiewicza. Był on człowiekiem cieszącym się niebywałym zaufaniem społecznym w kolejno pełnionych służbach społecznych i administracyjnych jeszcze przed wybuchem II wojny światowej w kraju, jak i później we władzach Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie w Londynie. W 1946 roku został wezwany do Londynu przez prezydenta RP W. Raczkiewicza i został jego adiutantem. Następnie sprawował funkcję szefa gabinetu cywilnego kolejnych prezydentów RP na obczyźnie. Wchodził w skład kilku gabinetów rządowych (w rządzie Antoniego Pajaka 9 X 1963-14 VI 1965; Aleksandra Zawiszy 25 VI 1965-19 I 1968; Kazimierza Sabbata 17 I 1984-7 IV 1986 jako p.o. Ministra Sprawiedliwości). Sprawdzał się również jako mediator. W 1966 roku wszedł w skład "komisji czterech" jako reprezentant prezydenta Augusta Zaleskiego. Komisja miała na celu przygotowanie swych przywódców (A. Zaleskiego i Władysława Andersa) do spotkania w celu politycznego pogodzenia się polskiej emigracji. Był kilkakrotnie członkiem Rady Narodowej RP, wiceprezesem Rady Stanu RP, sekretarzem Komisji Tymczasowej Okresu Przejściowego. 16 grudnia 1990 roku B. Wendorff przybył do Warszawy wraz z delegacją prezydencką z Londynu celem omówienia spraw związanych z urzędem prezydenta. Była to konsekwencja uznania zwierzchnictwa kraju i wyboru Lecha Wałęsy na prawowitego prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Powołana została Komisja Likwidacyjna Rządu RP na Uchodźstwie. W jej skład, jako członek, wszedł B. Wendorff, reprezentujący Ligę Niepodległości Polski (przeciwna była "okrągłemu stołowi"). Do jego obowiązków należało zamknięcie działalności ministerstwa sprawiedliwości i Kan-

Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski

celarii Cywilnej prezydenta RP. Na zakończenie działalności władz Komisja przygotowała kilka kompletów "Dziennika Ustaw RP" za lata 1939-1990. Pracą tą kierował Bohdan Wendorff. Oprócz pełnienia szeregu funkcji państwowych, Bohdan Wendorff znajdował także czas na wyrażanie swych opinii szerszemu gremium poprzez pisanie artykułów do prasy emigracyjnej. Za swą gorliwą pracę wielokrotnie był odznaczany.

W administracji przepracował blisko 60 lat. W czasie swego pracowitego życia był zaprzeczeniem stereotypu urzędnika, dowodził nieprzerwanie o konieczności profesjonalizmu. W przeciwieństwie do wielu gabinetowych polityków sprawdził się również na bitewnych polach. Był pasjonatą, kolekcjonerem, dokumentalistą. Zmarł w Londynie przeżywszy 94 lata. Wolą jego było, by kilka pamiątek po nim przejęło jedno z polskich muzeów położone najbliżej ukochanego Wilna. W ten więc sposób w zbiorach Muzeum Wojska w Białymstoku znalazło się sześć odznaczeń po Bohdanie Wendorffie. Wszystkie wykonane zostały w Wielkiej Brytanii przez firmę Spink & Son. Każdy egzemplarz znajduje się w pudełku z umieszczoną wewnątrz pieczętką wytwórcy.

Najwyższym z tej kolekcji jest Order Odrodzenia Polski. Ustanowiono go w 1921 roku dla wyróżnienia zasług obywatelskich. Zajmował on trzecie miejsce w starszeństwie orderów i odznaczeń państwowych po Orderze Orła Białego i Orderze Wojennym Virtuti Militari. Przyznawany był osobom szczególnie zasłużonym Ojczyźnie, za sumienną pracę w urzędach i instytucjach państwowych, cywilnych i wojskowych. Bohdan Wendorff odznaczony został Orderem Odrodzenia Polski I klasy.

Jego odznaką jest krzyż typu maltańskiego (68 x 68 mm) oraz gwiazda. Awers krzyża: ramiona pokryte białą emalią, ze złotym obramowaniem, rogi ramion zakończone kulkami. Pośrodku krzyża okrągła tarcza z emaliowanym, białym orłem z koroną na tle czerwonego pola. Otok tarczy w kolorze niebieskim z napisem w kolorze złotym POLONIA/RESTITUTA. Rewers: ramiona krzyża złote, bez emalii. Pośrodku okrągła, czerwona tarcza z datą "1918"- cyfry w kolorze złotym.

Gwiazda orderowa (śred. 74 mm), wykonana ze srebra, złożona jest z ośmiu pęków promieni. Pośrodku tarcza o średnicy 26 mm ze złożonymi literami "RP". Otok tarczy szafirowy ze złożonym napisem "POLONIA/RESTITUTA".

Krzyż Wielki zawieszony jest na wstędze orderowej (szer. 100 mm) w kolorze czerwonym z białymi paskami wzdłuż brzegów.

Kolejnym odznaczeniem jest mosiężny Krzyż Walecznych. Ma on formę krzyża kawalerskiego (43 x 43 mm). Awers: na ramionach rozłożony, wypukły napis "NA/POLU/CHWAŁY/1920"; pośrodku tarcza pięciokątna z wypukłym wizerunkiem orła państwowego wz. 1919, na tle pionowych linii. Rewers: na poziomych ramionach krzyża napis "WALE/CZNYM"; pośrodku na tarczy wieniec laurowy - gałązki krzyżują się na głowni miecza, którego rękojeść znajduje się na dolnym ramieniu krzyża. Wstążka (szer. 37 mm) w kolorze białym z amarantowymi paskami po bokach (szer. 10 mm).

Bohdan Wendorff był także odznaczony srebrnym i brązowym Krzyżem Zasługi. To ustanowione w 1923 roku odznaczenie funkcjonowało od 1939 roku poza granicami Polski według przedwojennych przepisów. Nagradzano nim osoby, które położyły szczególne zasługi dla państwa bądź jego obywateli, wykonując prace nie należące do obowiązków służbowych.

Srebrny Krzyż Zasługi (40 x 40 mm) jest typu kawalerskiego, rogi ramion zakończone kulkami. Awers: ramiona powleczone czerwoną emalią, ze srebrnym obramowaniem. Między ramionami krzyża znajdują się cztery pęki promieni. Pośrodku krzyża okrągła, biała tarcza, na jej tle srebrne litery "RP". Otok tarczy w kolorze czerwonym ze srebrzonym obramowaniem z ornamentem. Rewers odznaczenia gładki. Wstążka (szer. 41 mm) w kolorze amarantowym z jasnoniebieskimi paskami (szer. 3 mm) wzdłuż brzegów, łączy się z odznaczeniem za pomocą srebrzonego, cyzelowanego wianuszka z ornamentem z liści laurowych.

*Prezydent na uchodźstwie R. Kaczorowski
i Bohdan Wendorff*

Brązowy Krzyż Zasługi (40 x 40 mm) także typu kawalerskiego wykonany jest w całości z brązu, bez emalii. Ramiona krzyża gładkie, między nimi cztery pęki promieni. Środkowa, okrągła tarcza z literami "RP". Otok tarczy z wypukłym ornamentem. Rewers odznaczenia gładki. Wstążka (szer. 36 mm) amarantowa z jasnoniebieskimi paskami (szer. 2 mm) po bokach. Połączona jest z odznaczeniem brązowym, cyzelowanym wianuszkim z ornamentem z liści lauowych.

Na mocy dekretu prezydenta RP z 1942 roku wprowadzono jako odmianę Krzyża Zasługi - Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami. Jego odznaką jest krzyż typu kawalerskiego (40 x 40 mm) zakończony na rogach ramion kulkami. Ramiona w kolorze czerwonym ze srebrnym obramowaniem, między ramionami znajdują się cztery pęki promieni. Pośrodku krzyża okrągła tarcza z literami "RP" na białym tle, srebrzyste obramowanie z ornamentem. Ponad krzyżem dwa skrzyżowane miecze srebrne połączone pionową listewką. Strona odwrotna odznaczenia gładka. Na górnym ramieniu wytłoczony napis "SPINK/LONDON". Srebrny, cyzelowany wianuszek z motywem liści wawrzynowych (śred. 20 mm) łączy odznaczenie ze wstążką. Wstążka (szer. 38 mm) w kolorze amarantowym z jasnoniebieskimi paskami (szer. 3 mm) wzdłuż brzegów.

Ostatni z prezentowanych medali to belgijski Krzyż Wojenny z Palmą (38 x 38 mm) wykonany z mosiądzu, w kształcie krzyża maltańskiego. Całość pozbawiona emalii. Rogi ramion krzyża zakończone kulkami. Ramiona przecięte dwoma skrzyżowanymi mieczami skierowanymi ostrzami do góry. Pośrodku krzyża okrągła tarcza z perełkowym otokiem, w środku wypukły wizerunek lwa. Na tarczy rewersu znajduje się monogram króla Belgów Leopolda III *L III*. Nad krzyżem zawieszona jest korona zamknięta, pięciopalcikowa, połączona okrągłym kółeczkiem ze wstążką. Wstążka (szer. 38 mm) w kolorze brzoskwiniowym z sześcioma prążkami barwy zielonej umieszczonymi po trzy z każdej strony. Na wstążce znajduje się palma w postaci gałązki lauowej z monogramem Leopolda III.

Bibliografia:

1. *Rzeczpospolita*, nr 190 z dnia 26 czerwca 1998 r.
2. *Ananke*, nr 1-2 z 2002 r.
3. W. Bigoszeńska, *Polskie ordery i odznaczenia*, Warszawa 1989.
4. D. Górecki, *Polskie naczelne władze państwowe na uchodźstwie w latach 1939-1990*, Warszawa 2002.